

اجلاس سپتامبر ۲۰۰۳ شورای حکام

نکته مهم قابل ذکر قبل از برگزاری اجلاس سپتامبر ۲۰۰۳ شورای حکام این است که جمهوری اسلامی ایران در ۲۵ اوت ۲۰۰۳ (۳ شهریور ۱۳۸۲) با ارسال نامه ای به آژانس بین المللی انرژی اتمی، رسماً آمادگی خود برای مذاکره پیرامون پروتکل الحاقی را اعلام کرد.

مدیرکل آژانس بین المللی انرژی اتمی، گزارش دیگری از اجرای پادمان در جمهوری اسلامی ایران را به اجلاس سپتامبر ۲۰۰۳ شورای حکام ارائه نمود. در این گزارش، به آخرین وضعیت همکاری های ایران و آژانس برای پاسخ گویی به سؤالات آژانس پرداخته شده است. مدیرکل آژانس همچنین به همکاری فزاینده ایران در ارائه اطلاعات در دسترس مورد نیاز آژانس و انجام نمونه برداری های محیطی اشاره کرده است.

نماینده جمهوری اسلامی ایران در آژانس بین المللی انرژی اتمی نیز با قرائت بیانیه ای در اجلاس شورای حکام اظهار داشت که همکاری های ایران با آژانس فراتر از تعهدات پادمانی آن صورت گرفته است، به گونه ای که پروتکل الحاقی موقتاً در ایران اجراء شده است با این هدف که نگرانی های آژانس رفع گردد. در این بیانیه همچنین آمده است که استمرار همکاری کامل با آژانس، اساساً در گرو اجتناب از سیاسی کردن وضعیت موجود می باشد.

رویداد مهمی که با بررسی موضوع هسته ای جمهوری اسلامی ایران در آژانس رخ داد، تشکیل و فعال شدن شعبه عدم تعهد در وین تحت عنوان Chapter of Vienna می باشد. از این رو، جنبش عدم تعهد در این اجلاس با صدور بیانیه ای بر حق همه کشورهای در استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای و ضرورت توازن بین حقوق و تکالیف کشورهای عضو NPT تاکید کرد. در این بیانیه همچنین از همکاری های ایران با آژانس به منظور حل و فصل مسائل پادمانی استقبال شد.

متأسفانه، علی رغم همکاری های گسترده جمهوری اسلامی ایران با آژانس که مدیرکل نیز در گزارش خود به آن اشاره کرده است، آمریکا و کشورهای غربی که از ابتدا به دنبال ایجاد انحراف در موضوع و سیاسی کردن آن بودند، قطعنامه ای را در اجلاس سپتامبر شورای حکام علیه فعالیت های صلح آمیز هسته ای جمهوری اسلامی ایران صادر کردند. در این قطعنامه درخواست هایی از جمهوری اسلامی ایران شده است که غیرقانونی و فراتر از تعهدات پادمانی آن بودند، نظیر تعلیق تمامی فعالیت های مربوط به غنی سازی، ارائه دسترسی نامحدود به آژانس، تصویب و اجرای پروتکل الحاقی

و اجرای آن تا قبل از تصویب. نماینده جمهوری اسلامی ایران در آژانس نیز با قرائت بیانیه ای نسبت به این قطعنامه اعتراض کرد و آن را عامل مخرب همکاری های ایران و آژانس توصیف نمود.

۱. گزارش مدیرکل آژانس درخصوص اجرای موافقت نامه پادمان در ایران^۱

الف) وقایع نگاری از ژوئن ۲۰۰۳

گروهی از متخصصان فناوری سانترفیوژ آژانس طی روزهای ۷ تا ۱۱ ژوئن ۲۰۰۳ به منظور مذاکره پیرامون برنامه تحقیق و توسعه غنی سازی سانترفیوژ ایران به تهران سفر کردند. در ۲۴ ژوئن ۲۰۰۳، آژانس نتایج مذاکرات مذکور و یافته های کارشناسان و متخصصان برنامه تحقیق و توسعه سانترفیوژها را به طور خلاصه و موجز برای ایران ارسال کرد و پس از آن، تشکیل یک جلسه پیگیری را با متخصصان امر در ماه ژوئیه پیشنهاد کرد. این جلسه نهایتاً از ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳ برگزار گردید.

در ۱۱ ژوئن ۲۰۰۳، آژانس "محورهای گفتگو" پیرامون نتایج نمونه برداری های محیطی از کارخانه آزمایشی غنی سازی سوخت در نطنز که حاکی از وجود ذرات غنی شده بالا بوده و با موارد اظهارشده از سوی جمهوری اسلامی درخصوص مواد هسته ای منطبق نمی باشد را به نمایندگی دائم ایران در وین ارائه نمود. آژانس بر لزوم روشن شدن فوری این مسئله تأکید و پیشنهاد کرد که این موضوع درطول سفر برنامه ریزی شده کارشناسان فناوری سانترفیوژ مورد بررسی قرار گیرد.

در نهم ژوئیه ۲۰۰۳، مدیرکل به همراه معاون امور پادمان خود و همچنین رئیس بخش عملیات (ب) پادمان به منظور مذاکره پیرامون مسئله اجرای پادمان به ایران سفر کرد. مدیرکل در این سفر با آقای محمد خاتمی رئیس جمهور، کمال خرازی وزیر امور خارجه و آقای آقازاده معاون رئیس جمهور ایران و رئیس سازمان انرژی اتمی دیدار و گفتگو کرد. در این دیدارها، مدیرکل بر اهمیت حل و فصل فوری موضوعات باقی مانده پادمانی از قبیل پاره ای از مسائل ناشی از نتایج نمونه برداری های محیطی در نطنز و همچنین یافته های متخصصان فناوری سانترفیوژ و در این ارتباط، لزوم شفافیت کامل از سوی ایران تأکید کرد. وی، همچنین بر اهمیت پیوستن ایران به پروتکل الحاقی به منظور قادر ساختن آژانس به ارائه تضمین های جامع و معتبر درخصوص ماهیت برنامه هسته ای ایران تأکید نمود. رئیس جمهور ایران به مدیرکل اطمینان داد که کشورش آماده است با آژانس همکاری کامل نماید. وی، همچنین رویکرد مثبت ایران نسبت به موضوع الحاق به پروتکل الحاقی را مورد تأکید قرار داد و در عین حال، خاطرنشان ساخت که لازم است برخی جنبه های فنی و حقوقی این موضوع تبیین و روشن شود.

^۱ Gov/۲۰۰۳/۶۳, ۲۶ August ۲۰۰۳.

همچنین موافقت گردید که مذاکرات و مباحث فنی پس از دیدار مدیرکل ادامه پیدا کند و این که آژانس، گروهی را به منظور تبیین و روشن ساختن جنبه های حقوقی مرتبط با پروتکل الحاقی به ایران اعزام نماید.

در طول مذاکرات فنی فوق الاشاره که طی روزهای ۱۰ تا ۱۳ ژوئیه ۲۰۰۳ در ایران برگزار شد، گروه اعزامی از سوی آژانس بار دیگر موضوع نتایج نمونه برداری محیطی در کارخانه آزمایشی غنی سازی سوخت در نطنز را مطرح و درخواست آژانس را مبنی بر این که ایران در مقام اجرای تعهد مقررش برای شفافیت کامل به آژانس اجازه نمونه برداری محیطی از کارگاه شرکت کالای الکتریک در تهران را بدهد، تکرار کرد. گروه مزبور همچنین این پرسش را مطرح کرد که آیا ایران بر طبق سیاست شفاف سازی خود به آژانس اجازه خواهد داد از دو محل دیگر در نزدیک هشتگرد که براساس برخی گزارش ها از منابع آزاد، ظاهراً فعالیت های مرتبط هسته ای در آن ها جریان بوده یا هست، بازدید به عمل آورد؟ مقامات ایرانی خاطرنشان ساختند که در حال حاضر آمادگی مذاکره پیرامون یافته های متخصصان فناوری سانتریفیوژ آژانس را ندارند و به علاوه، در این مقطع تمایلی ندارند به آژانس اجازه نمونه برداری های محیطی از کارگاه شرکت کالای الکتریک را بدهند و همچنین این که با درخواست آژانس مبنی بر بازدید از دو محل نزدیک هشتگرد موافقت نمایند. مقامات ایرانی تأکید کردند که مایلند راه حل جامعی را برای تمام موارد مرتبط با غنی سازی پیشنهاد نمایند، اما این کار نیاز به مقداری زمان از سوی آن ها خواهد داشت. در طول مذاکرات، مسائل ویژه ای که لازم به حل و فصل بود، شناسایی گردید و طرف ایرانی با پیشنهاد تعیین سریع یک جدول زمانی برای حل و فصل آن مسائل موافقت نمود.

در پاسخ به درخواست ایران مبنی بر روشن شدن ابعاد پروتکل الحاقی، گروهی از کارشناسان و متخصصان حقوقی آژانس، در نشستی با حضور تعدادی از مقامات چند وزارتخانه دولت ایران که طی روزهای ۵ و ۶ اوت ۲۰۰۳ در تهران برگزار شد حضور یافتند. در این نشست، آژانس توضیحاتی پیرامون مدل پروتکل الحاقی ارائه داد و به سؤالات مقامات ایرانی در این خصوص پاسخ داد.

در ۲۳ ژوئیه ۲۰۰۳، آژانس نامه ای را از معاون سازمان انرژی اتمی ایران در امور ایمنی هسته ای و پادمان متضمن پیشنهاد یک جدول زمانی برای اقداماتی که باید تا ۱۵ اوت ۲۰۰۳ در ارتباط با موضوعات فوریت دار باقی مانده صورت گیرند، دریافت نمود. آژانس در جوابیه ۲۵ ژوئیه ۲۰۰۳ خود

با اعزام گروهی از متخصصان و کارشناسان فنی به ایران با هدف اجرای موارد چهارگانه ذیل موافقت نمود: بحث و مذاکره پیرامون نتایج حاصله از نمونه برداری های محیطی صورت گرفته در نطنز، نمونه برداری از کارگاه شرکت کالای الکتربک، بحث و مذاکره پیرامون یافته های متخصصان فناوری سانتریفیوژ آژانس، بازدید از اماکن نزدیک هشتگرد. مأموریت این گروه طی روزهای ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳ انجام گرفت.

سازمان انرژی اتمی ایران در نامه مورخ ۱۹ اوت خود اطلاعات بیشتری راجع به مسائل و موضوعات مطرح در جدول زمانی از جمله برنامه رآکتور آب سنگین ایران، استفاده ایران از UO_2 های وارداتی سابق در آزمایشات تولید UF_6 ، آزمایشات تبدیل اورانیوم در مقیاس بالاتر از آزمایشگاهی و علاقه قبلی ایران به هم جوشی و گداخت لیزری و طیف نمایی (اسپکتروسکوپی) ارائه نمود. نمایندگی دائم ایران طی نامه ای در تاریخ ۲۴ اوت ۲۰۰۳ به آژانس، به مدیرکل اطلاع داد که ایران آمادگی دارد مذاکرات خود را با آژانس بین المللی انرژی اتمی درخصوص پروتکل الحاقی آغاز کند. نمایندگی ایران همچنین ابراز امیدواری کرد که در این مذاکرات، نگرانی های ایران و ابهامات پروتکل الحاقی برطرف گردد.

ب) اجرای پادمان

تبدیل اورانیوم:

در گزارش ژوئن ۲۰۰۳، مدیرکل به تعدادی از اقدامات اصلاحی ایران که برای قادرساختن آژانس به راستی آزمایشی مواد هسته ای پیش تر اظهارنشده وارداتی در سال ۱۹۹۱ ضروری بود، اشاره کرد. از زمان گزارش ماه ژوئن مدیرکل، ایران گزارش های مربوط به تغییرات سیاهه مواد هسته ای خود در ارتباط با انتقال اورانیوم طبیعی وارداتی برای فراوری بیشتر و استفاده از آن و همچنین اطلاعات فیزیکی این مواد و نیز گزارش های مربوط به موازنه آن ها را ارائه داده است. به علاوه، ایران آخرین اطلاعات مربوط به طراحی تأسیسات تولید رادیوایزوتوپ مولیبدن، ید و زنون و رآکتور تحقیقاتی تهران را در ارتباط با استفاده از مواد هسته ای وارداتی در آزمایشات مربوطه در آن تأسیسات ارائه داده است. ایران، همچنین اطلاعاتی پیرامون انبار و ذخیره پسماندها را ارائه و به بازرسان آژانس اجازه دسترسی به این محل و همچنین مراکز دیگر انباشت پسماند را داده است. ایران در مقاطع زمانی

مختلف بین فوریه و ژوئیه ۲۰۰۳ اظهار داشت که هیچ فرایندی از تحقیق و توسعه را با استفاده از مواد هسته ای حتی در مقیاس آزمایشگاهی در جهت تبدیل و تولید هر ماده هسته ای دیگر در تأسیسات تبدیل اورانیوم (به ویژه UO_2 ، UF_4 و UF_6) انجام نداده است. به آژانس گفته شد که طراحی اصلی فرایندهای تأسیسات تبدیل اورانیوم (UF_6) و گزارش های مربوط به آزمایش آن ها از خارج اقتباس شده است. به گفته سازمان انرژی اتمی ایران، این اطلاعات برای این که به ایران اجازه دهد طراحی های بومی و تکمیلی مربوط به ساخت تجهیزات برای UCF را تکمیل کند، کافی بوده است. مقامات ایران در نامه مورخ ۱۹ اوت ۲۰۰۳ خود اذعان نموده اند که در اوائل دهه ۱۹۹۰ آزمایشات تبدیل اورانیوم در مقیاس بالاتر از آزمایشگاهی در این کشور انجام شده است. مقامات ایران اعلام کرده اند که در حال حاضر سرگرم آماده کردن پاسخ های پرسشنامه آژانس در خصوص تأسیسات متروکه و راه اندازی نشده در ایران در ارتباط با چرخه سوخت هسته ای هستند. آن ها همچنین تأکید کرده اند که اطلاعات بیشتر در خصوص آزمایشات مربوط به تبدیل، به آن پاسخنامه منضم خواهد بود.

فراوری UF_6 وارداتی: در مارس ۲۰۰۳ آژانس اقدام به نمونه برداری های محیطی از سطح سه سیلندری کرد که گفته می شد حاوی UF_6 وارداتی باشد، نمود. نتایج تجزیه و تحلیل این نمونه ها آماده می باشد و با اظهارات ایران مبنی بر این که مواد موجود در این سیلندرها اورانیوم طبیعی بود، سازگار است. همان گونه که در ماه ژوئن به شورای حکام گزارش شد، مقامات ایران اظهار داشته اند که هیچ یک از مواد وارد شده UF_6 مورد فراوری قرار نگرفته و به ویژه این که این مواد در آزمایشات مربوط به هیچ یک از سانتریفیوژها به کار گرفته نشده است. به هر حال، در جریان راستی آزمایی آژانس در مارس ۲۰۰۳ مشاهده گردید که مقداری از UF_6 (۱/۹ کیلوگرم) از دو سیلندر کوچک کم شده است. مقامات ایرانی اظهار داشته اند ممکن است دلیل این امر نشتی سیلندرها ناشی از نقص فنی دریچه ها و تبخیر احتمالی آن بوده باشد، زیرا این ماده در جایی ذخیره شده بود که درجه حرارت در تابستان به ۵۵ درجه هم می رسیده است. در ۱۸ اوت ۲۰۰۳، آژانس به نمونه برداری از جاهایی پرداخت که ایران اعلام کرده بود سیلندرها در آنجا نگه داری می شدند. این نمونه ها باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند و نتایج مربوطه هم ارزیابی گردد. تحقیق پیرامون این موضوع ادامه دارد.

فراوری UF_4 وارداتی: همان گونه که در گزارش ژوئن شرح داده شد، بیشتر UF_4 طبیعی وارد شده، به فلز اورانیوم تبدیل شده بود. همان گونه که در خصوص این موضوع قبلاً مورد اشاره قرار گرفت،

دبیرخانه در پی کسب اطلاعات بیشتری پیرامون نقش فلز اورانیوم در چرخه سوخت هسته ای ایران است. این موضوع در نشست های فنی برگزار شده در روزهای دهم تا سیزدهم ژوئیه در ایران، مورد بررسی بیشتری قرار گرفت. مقامات ایران طی نامه ای به آژانس در مورخ ۲۳ ژوئیه ۲۰۰۳ اظهار داشتند که ۱۱۳ آزمایش با استفاده از UF_6 وارداتی با هدف بهینه سازی شرایط واکنش و عوامل تولید فلز اورانیوم در آزمایشگاه های چند منظوره جابربن حیان انجام شده است. در همان نامه، ایران همچنین اظهار داشت که در اوائل دهه ۹۰ که کشور تصمیم گرفت برنامه هسته ای خود را مورد تجدیدنظر قرار دهد، مطمئن نبودند که آیا این کار شامل رآکتورهای موسوم به کندو (CANDU)، رآکتورهای مگنوکس (Magnox)^۱ یا رآکتورهای آب سبک هم خواهد بود یا خیر. از اینرو، تصمیم گرفته شد یک خط تولید فلز اورانیوم نیز به تأسیسات تبدیل اورانیوم یا اصطلاحاً یو.سی.اف اضافه گردد که می توانست برای تولید ماده حائل و محافظ به کار رود. به هر حال، همان گونه که تصویر اکنون واضح تر است، آزمایشات فلز اورانیوم می توانست به عنوان یک فرایند برای کسب دانش و آگاهی پیرامون تولید مواد هسته ای مورد توجه قرار گیرد.

فراوری UO_2 وارد شده: آژانس در نشست روزهای ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳ خود با مقامات ایران، به مذاکرات اولیه درخصوص نمونه برداری از سلول های داغ در رآکتور تحقیقاتی تهران و تأسیسات تولید رادیوایزوتوپ های مولیبدن، ید و زنون اشاره کرد که وجود اورانیوم تهی شده در آن مشاهده گردید. این ماده در سیاهه مواد اعلامی از سوی ایران وجود نداشت. خلاصه ای از نتایج نمونه برداری های مربوطه در اختیار ایران قرار داده شد. از سوی ایران عنوان شد که وجود اورانیوم تهی شده در برخی موارد، ناشی از وجود آن در ظرف های (کانتینر) حفاظ دار دریافتی از دیگر کشورها (که در جریان نشست، نام آن ها توسط ایران عنوان شد) بوده است. آژانس این موضوع را از طریق مقایسه نتایج تحلیل نمونه های اخیر با نتایج تحلیل نمونه برادری های محیطی در دیگر کشورها مورد بررسی بیشتری قرار داد و به این نتیجه رسید که منشأ ذرات اورانیوم تهی شده می توانسته از ظرف های وارداتی باشد.

غنی سازی اورانیوم با سانتریفوژ گازی:

^۱ نوعی از رآکتور که در آن فلز اورانیوم به کار می رود (آژانس).

آژانس به تجزیه و تحلیل خود پیرامون برنامه تحقیق و توسعه در خصوص غنی سازی در ایران ادامه می دهد. این فرایند تاکنون شامل بازدید متخصصان آژانس در فناوری سانتریفیوژها از ایران در ژوئن ۲۰۰۳ و متعاقب آن مذاکرات فنی با مقامات ایرانی بوده است. تمرکز اولیه این مذاکرات معطوف به تبیین و تشریح اظهارات مقامات ایرانی در فوریه ۲۰۰۳ بوده است، مبنی بر این که کار طراحی و توسعه که در سال ۱۹۹۷ آغاز شده مبتنی بر اطلاعات برگرفته از منابع آزاد و براساس مدل سازی و شبیه سازی گسترده از جمله آزمایش روتورهای سانتریفیوژها با یا بدون گاز خنثی صورت گرفته است. در جریان بازدید آژانس از ایران در ماه ژوئن، مقامات سازمان انرژی اتمی ایران اظهار داشتند که عامل غنی سازی به کار رفته در محاسبات ایران برگرفته از برخی طراحی های اصلی سانتریفیوژها و نه از آزمایشات بوده است. آژانس خواستار نمایش طراحی های اصلی شد. در اوت ۲۰۰۳، سازمان انرژی اتمی ایران نسخه های بازطراحی شده ای از آن اسناد را که شامل طراحی یک آبشار ۱۶۴ دستگاهی بود، ارائه نمود. مقامات سازمان انرژی اتمی در جلسه ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳ اظهار داشتند که تصمیم برای اجرای برنامه غنی سازی با سانتریفیوژ در واقع در سال ۱۹۸۵ اتخاذ شده و ایران تقریباً در سال ۱۹۸۷ طراحی سانتریفیوژها را از یک واسطه خارجی دریافت نموده است. آن ها همچنین گفتند که در این ارتباط هیچ کمکی از خارج برای مونتاژ سانتریفیوژها یا ارائه آموزش های لازم به ایران نرسیده است. به گفته مقامات سازمان انرژی اتمی ایران، هیچ آزمایشی با یا بدون گاز بی اثر یا UF_6 انجام نشده است. ایران، آمادگی خود را برای فراهم نمودن امکان مصاحبه با دانشمندان کلیدی مسئول در این مرحله از برنامه غنی سازی اعلام کرد. بازرسان آژانس در جریان بازدیدشان از ایران طی روزهای ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳، اجازه یافتند از کارگاه شرکت کالای الکتریک با هدف ارزیابی نقش شرکت مزبور در برنامه تحقیق و توسعه در خصوص غنی سازی در ایران نمونه برداری محیطی نمایند. نتایج تجزیه و تحلیل این نمونه ها هنوز مشخص و در دسترس نیست.

ایران به همکاری خود با آژانس در زمینه اجرای پادمان مربوط به کارخانه غنی سازی سوخت که به منظور کنترل دستگاه تکی و آزمایش آبشار کوچک صورت می گیرد، همچنان ادامه می دهد. آژانس برطبق رویه معمول خود، نمونه برداری های محیطی در مقیاس فراتر از آزمایشگاهی را در کارخانه آزمایشی غنی سازی سوخت در نطنز قبل از ورود مواد به تأسیسات انجام داد. این نمونه برداری در جریان بازرسی هایی که بین ماه های مارس و ژوئن ۲۰۰۳ انجام شد، صورت گرفت. این نمونه برداری

ها از اماکن بسیاری در داخل تأسیسات مزبور انجام شد. در حالی که آژانس قبلاً نتایج مربوط به برخی از این نمونه برداری ها را که به ایران هم ارائه داده بود دریافت نموده، نمونه های دیگر همچنان توسط تعدادی از آزمایشگاه هایی که در شبکه آزمایشگاه های تجزیه و تحلیل آژانس مشارکت دارند، در دست بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دارد.

ایران اظهار داشت که هیچ نوع غنی سازی را انجام نداده و هیچ نوع ماده هسته ای را قبل از نخستین نمونه برداری های محیطی آژانس، وارد کارخانه آزمایشی غنی سازی سوخت نطنز نکرده است. به هرحال، نتایج این نمونه برداری ها که در مورخ ۱۱ ژوئن ۲۰۰۳ به ایران ارائه شده، ذراتی از اورانیوم بسیاری غنی شده را نشان داد. طی جلسات فنی در روزهای ۱۰ تا ۱۳ ژوئیه و ۹ تا ۱۲ اوت، نتایج سایر نمونه برداری های محیطی به ایران ارائه شد و موضوع مورد بررسی بیشتری قرار گرفت. نتایج نمونه برداری های محیطی کارخانه آزمایش غنی سازی سوخت حاکی از وجود اورانیوم بسیار غنی شده در ایران است، ماده ای که در سیاهه اولیه مواد هسته ای ایران وجود نداشت. در نشست اوت، مقامات ایران خاطرنشان ساختند که با هدف حل این مسئله تحقیقات و بررسی های وسیعی را انجام داده اند و به این نتیجه رسیده اند که ذرات اورانیوم بسیار غنی شده که کشف شده اند، بایستی از آلودگی حاصل از قطعات سانتریفیوژ که قبلاً توسط ایران وارد شده نشأت گرفته باشد. به لحاظ ادراکی و مفهومی، تجسم سناریوهای محتمل برای توجیه اورانیوم بسیار غنی شده در نمونه های محیطی در نطنز امکان پذیر است. به عنوان بخشی از برنامه تکمیلی آژانس برای بررسی های در حال انجام آن، هر سناریو به دقت توسط متخصصان آژانس مورد توجه و بررسی قرار خواهد گرفت.

برنامه غنی سازی لیزری:

ایران دارای یک برنامه اساسی تحقیق و توسعه لیزر است. ایران اعلام نموده که در حال حاضر هیچ برنامه ای برای جداسازی ایزوتوپ لیزر ندارد. در می ۲۰۰۳، آژانس اطلاعات بیشتری پیرامون دو سایت نزدیک هشتگرد وابسته به سازمان انرژی اتمی ایران درخواست نمود که در گزارش های متناسب به منابع آزاد، از آن ها به عنوان اماکنی که ظاهراً در آن ها فعالیت های غنی سازی اورانیوم با لیزر و سانتریفیوژ انجام می گیرد، یاد شده بود. آژانس اجازه یافت در ۱۲ اوت ۲۰۰۳ از این اماکن بازدید به عمل آورد. یکی از این اماکن، بخشی از مرکز پزشکی و کشاورزی کرج محسوب می شود. این محل

که اساساً مختص مطالعات کشاورزی است، گفته می‌شود ارتباطی با فعالیت‌های چرخه سوخت هسته‌ای ندارد. دیگر محلی که مود بازدید قرار گرفت، آزمایشگاه لیزر در لشگرآباد بود که متعلق به بخش تحقیق و توسعه سازمان انرژی اتمی ایران می‌باشد. به هر حال، به نظر می‌رسید به طور مستقیم هیچ فعالیتی در ارتباط با طیف‌نمایی لیزری یا غنی‌سازی با لیزر در آزمایشگاه انجام نمی‌شود. از مقامات ایرانی خواسته شد تأیید نمایند که در گذشته هیچ فعالیتی در ارتباط با غنی‌سازی اورانیوم با لیزر در این محل یا هر محل دیگری در ایران صورت نگرفته است. آژانس در خواست خود را برای نمونه برداری‌های محیطی در آزمایشگاه ارائه نمود که مقامات ایران قول بررسی دادند. آژانس با دریافت نامه‌ای از ایران به تاریخ ۱۹ اوت ۲۰۰۳ اطلاع یافت که در گذشته همکاری‌های برنامه ریزی شده و مقرر در زمینه گداخت و طیف‌نمایی لیزری هرگز تحقق نیافت.

برنامه راکتور آب سنگین:

در ۱۳ ژوئیه ۲۰۰۳، مقامات ایران مطالبی پیرامون برخی مختصات فنی راکتور آب سنگین ۴۰ مگاواتی (راکتور تحقیقات هسته‌ای ایران- IR۴۰) که ساخت آن قرار است در سال ۲۰۰۴ آغاز شود، ارائه کردند. این راکتور که به گفته مقامات ایرانی مبتنی بر طراحی بومی است، در حال گذر از مرحله طراحی مقدماتی به مرحله طراحی تفصیلی است. مقامات ایرانی همچنین اظهار داشتند که ایران در موقعیت‌های مختلف، تلاش‌های ناموفقی را برای دستیابی به راکتور تحقیقاتی خارجی جهت تولید ایزوتوپ‌های پزشکی و صنعتی و همچنین تحقیق و توسعه برای جایگزینی راکتور تحقیقاتی قدیمی در تهران با راکتور جدید انجام داده‌اند. از اینرو، مقامات ایرانی نتیجه‌گیری کردند که تنها گزینه موجود، راکتور آب سنگین است که می‌تواند UO_2 تولیدی در UCF و کارخانه تولید زیرکونیوم در اصفهان را مورد استفاده قرار دهد. آژانس در ۴ اوت ۲۰۰۳، به اطلاعات روزآمد طراحی دست یافت که هم‌اکنون در حال بررسی آن‌هاست. سازمان انرژی اتمی ایران در ۱۹ اوت ۲۰۰۳ طی نامه‌ای اطلاعاتی را پیرامون برنامه راکتور آب سنگین ارائه نمود و اظهار داشت که تصمیم مربوط به آغاز تحقیق و توسعه در این زمینه در اوائل دهه ۱۹۸۰ اتخاذ شده است. سازمان، همچنین در نامه خود اشعار داشت که در اوائل دهه ۱۹۸۰ آزمایشات در مقیاس آزمایشگاهی برای تولید آب سنگین در مرکز فناوری هسته‌ای اصفهان انجام گرفته و تصمیم برای ساخت راکتور آب سنگین در اواسط دهه ۱۹۹۰ اتخاذ

شده است. نامه مزبور همچنین حاوی اطلاعاتی پیرامون مقدار آب سنگین اولیه مورد نیاز برای رآکتور تحقیقات هسته ای ایران و نیز اطلاعاتی راجع به طراحی کارخانه تولید آب سنگین در حال ساخت در خنداب، نزدیک اراک بود. براساس اطلاعات ارائه شده در نامه، ایران قصد دارد تولید آب سنگین را سال آینده آغاز کند.

ج) یافته ها، ارزیابی ها و گام های بعدی

- در ارتباط با مواد هسته ای وارد شده به ایران در سال ۱۹۹۱، این کشور گزارش های مربوط به تغییر فهرست مواد هسته ای، لیست فیزیکی مواد، موازنه مواد و همچنین اطلاعات روزآمد طراحی مربوطه را ارائه داده است. آژانس، مواد هسته ای ارائه شده را راستی آزمایی کرده و در حال حاضر سرگرم حسابرسی منابع اطلاعات مربوطه می باشد. موضوع اورانیوم تهی شده در UF_۶ همچنان لاینحل مانده و نمونه های محیطی اخذ شده در ارتباط با سیلندرهای UF_۶ باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.
- ایران طی نامه ای در مورخ ۱۹ اوت ۲۰۰۳ تأیید کرد که آزمایشاتی را در اوائل دهه ۹۰ در ارتباط با تبدیل اورانیوم انجام داده است. این آزمایشات می بایستی طبق تعهدات ایران به موجب موافقت نامه پادمان گزارش می شد. به هر حال، ایران اظهار داشت که در حال انجام اقدامات اصلاحی در این خصوص است. آژانس، ارزیابی خود را از برنامه تبدیل اورانیوم ادامه خواهد داد.
- در مورد غنی سازی، در جریان نشست مورخ ۹ تا ۱۲ اوت ۲۰۰۳ گروه اعزامی از سوی آژانس اطلاعات جدیدی درخصوص گاه شمار هسته ای و جزئیات برنامه سانتریفوژ ویژه غنی سازی ایران دریافت نمود. ارزیابی اطلاعات جدید از سوی آژانس، مستلزم ارزیابی مراحل گوناگون برنامه و تجزیه و تحلیل نمونه های محیطی اخذ شده در کارگاه شرکت کالای الکتریک می باشد.
- همچنین کار بیشتری لازم است تا آژانس را قادر سازد درخصوص این اظهارات ایران که هیچ فعالیت غنی سازی اورانیوم با استفاده از مواد هسته ای در این کشور وجود نداشته است، به جمع بندی نهایی برسد. آژانس قصد دارد ارزیابی خود را در مورد این اظهار نظر ایران که ذرات

اورانیوم بسیار غنی شده موجود در نمونه های اخذ شده در نطنز می تواند ناشی از آلودگی های حاصل از قطعات وارداتی باشد، ادامه خواهد داد. همان گونه که از سوی ایران مورد موافقت قرار گرفت، این روند مستلزم مذاکره با مقامات ایرانی و نیز پرسنل ذی مدخل در فرایند تحقیق و توسعه مربوطه در ایران و همچنین بازدید از تأسیسات و دیگر اماکن مربوطه توسط بازرسان و متخصصان فناوری غنی سازی آژانس خواهد بود. در این خصوص، ایران موافقت نمود تا تمام اطلاعات مربوط به قطعات سانتریفیوژها و دیگر تجهیزات آلوده شده ای که از خارج دریافت کرده از جمله اطلاعات مربوط به مبدأ و محل نگهداری و استفاده از آن ها در ایران را در اختیار آژانس قرار دهد و امکان دسترسی به آن اماکن را به نحوی که آژانس قادر به نمونه برداری های محیطی گردد، فراهم نماید.

- در ارتباط با تحقیقات آژانس درمورد برنامه راکتور آب سنگین ایران، آژانس در حال حاضر سرگرم ارزیابی اطلاعات مربوط به طراحی این راکتور است.
- از زمان انتشار آخرین گزارش، ایران همکاری فزاینده ای را در ارتباط با میزان و جزئیات اطلاعات ارائه شده به آژانس و همچنان اجازه دسترسی به سایر اماکن مورد درخواست آژانس و اخذ نمونه های محیطی از خود نشان داده است. تصمیم ایران مبنی بر آغاز مذاکرات با آژانس برای پیوستن به پروتکل الحاقی نیز یک گام مثبت تلقی می شود. استمرار و تسریع همکاری و شفافیت کامل از سوی ایران به منظور این که آژانس را در موقعیتی قرار دهد که در اسرع وقت تضمین های مورد درخواست کشورهای عضو را ارائه نماید، ضروری است.

۲. بیانیه جمهوری اسلامی ایران در شورای حکام^۱

خانم رئیس

در ابتداء، اجازه می‌خواهم مراتب تأسف و اندوه خود را به خاطر حملات و بمب‌گذاری‌های زنجیره‌ای به مقر سازمان ملل و حرم مقدس امام علی (ع) در نجف اشرف ابراز دارم. ما تأسف عمیق و همدردی صادقانه خود را با خانواده‌های داغ‌دار اعلام می‌داریم و ضمن محکوم نمودن چنان حملات وحشیانه‌ای، از جامعه بین‌الملل می‌خواهیم به عوامل و ریشه‌های این اقدامات سبعانه و تروریستی خوب بنگرند و این ریشه‌ها را برکنند. همچنین اجازه می‌خواهم از مدیرکل و معاونان مدیرکل به خاطر اظهارات مقدماتی آن‌ها در اجلاس تشکر کنم.

این دیگر به صورت یک حقیقت مسلم در آمده است که حتی بر اساس یافته‌های گزارش Gov/۲۰۰۳/۶۳ نیز مشخص شده که ایران اطلاعات بسیاری زیادی را همراه با جزئیات در مورد فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای اش ارائه کرده و اجازه دسترسی مورد درخواست آژانس به اماکن دیگر و نمونه برداری‌های مربوط را داده است. چنان‌که سطح قابل توجه از همکاری، از سوی هر انسان عادل و منصف می‌تواند به طور حتم فراتر از تعهدات کشور من تلقی و پذیرفته شود.

در واقع، این کار معادل با اجرای موقت پروتکل الحاقی در کشور من است. این امر در سایه تمایل ما برای رفع نگرانی‌های مشروع جامعه بین‌الملل و به عنوان نشانه‌ای از احترام به اظهارات پایانی رئیس شورای حکام در ماه ژوئن حاصل شده است. از این رو، ما همچنان متعهد به سنت اجماع در شورا هستیم و نهایت تلاش خود را برای رعایت حرمت آن مبذول می‌داریم. توسل به روندهای مناسب در مسیر انسجام این قاعده اساسی، نهایتاً منجر به بروز تبعات نامطلوب خواهد شد.

ذهنیت ایرانی بر این نظر است که همه ما باید به سمت مسیری حرکت کنیم که ضامن وحدت شورا و موجب تسهیل فعالیت دبیرخانه در نیل به اهدافش باشد. به معنای دیگر، ما باید نهایت

^۱ این بیانیه توسط علی اکبر صالحی، سفیر و نماینده جمهوری اسلامی ایران نزد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرائت شده است.

تلاش خود را برای افزایش اقتدار مدیرکل به کار گیریم، نه در جهت کاهش آن و باید فرصت لازم را برای انجام عادلانه و واقع بینانه مسئولیت هایش بدهیم.

موضوع ایران، موضوعی است که هنوز کامل نشده است. تمام طرف های مربوطه باید فرایند جاری را ادامه دهند. هرگونه تلاش برای ممانعت از انجام این فرایند به طور حتم خوشایند نخواهد بود. ترغیب و شناسایی منصفانه همکاری ها این روند را تسریع خواهد کرد. علائم اشتباه و تجویز نسخه های تلخ و ناگوار، احتمالاً رشته هایی که تاکنون بافته شده را پنبه خواهد کرد.

همان گونه که در رسانه ها مشاهده شد، در جمهوری اسلامی ایران بحث های بسیار داغی درخصوص این موضوعات جریان داشته است. ما در مقطع بسیار حساس و سرنوشت سازی هستیم و من رجاء واثق دارم که با کمک یکدیگر بتوانیم به سمت مسیر صحیح و مطلوب حرکت کنیم و باید مراقب باشیم.

ما با پرسش های مکرری روبرو هستیم که ایران چه پاداشی را به جز اذیت و آزار بیشتر از سوی تعداد انگشت شماری از کشورهای بانفوذ عضو شورا در ازای همکاری سطح بالا و غیرمترقبه با آژانس دریافت کرده است. همان گونه که در اجلاس قبلی شورا بیان شد، استفاده از زبان تهدید بیهوده است. ایران یک کشور متعهد است و دائماً به تعهدات خود نسبت به معاهدات بین المللی که به آن ها پیوسته، عمل کرده است.

ایران یک کشور مسئولیت پذیر و پاسخ گو است و این خصوصیت را در زمان جنگ تحمیلی نشان داده است. ایران به رغم برخورداری از قابلیت و توانمندی مقابله به مثل، هرگز به اقدامات تلافی جویانه دست نیازید و هرگز از سلاح های وحشتناک و مهیب شیمیایی استفاده نکرد. ما به ان.پی.تی به عنوان حافظ حقوق خود در زمینه استفاده صلح آمیز از فناوری هسته ای نگاه می کنیم. علاوه بر این، ما به طور کامل تعهدات خود را درک می کنیم و نسبت به آن ها پایبندی داریم. اگر حق کشوری به طور بی اساس انکار و نادیده نگاشته و تنها بر تعهداتش تأکید شود، به طور حتم این امر روند الحاق آن کشور به معاهده را تضعیف خواهد کرد. مایلیم انسجام و یکپارچگی چنان معاهداتی را مستحکم ببینیم و مایل نیستیم شاهد شکاف و نارسایی در آن ها باشیم. به باور و اعتقاد ما، چنان معاهداتی برای صلح بین الملل حائز اهمیت اند و ما تمایل نداریم شاهد تضعیف چنان معاهداتی باشیم. کسانی که به دنبال اعمال فشار بر ما هستند، باید در این قمار و بازی محتاط

و حزم اندیش باشند. فشارهای بی مورد و منزوی کردن های بی جهت، ممکن است به عکس العمل های غیرمنتظره ای منتج شود.

آخرین گزارش مدیرکل آژانس (۲۸ اوت ۲۰۰۳) مؤید شفافیت اعلام شده از سوی ما و حاکی از همکاری کامل ما برای کمک به روشن شدن سؤالات باقی مانده است. ایران تمام اطلاعات درخواستی از سوی آژانس را ارائه کرده است، امکان دسترسی آژانس به اماکن مورد درخواست را فراهم نموده و اجازه نمونه برداری های محیطی را نیز داده است. ایران در واقع، مفاد پروتکل الحاقی را داوطلبانه اجراء کرده است، چرا که برخی اطلاعات ارائه شده طی شش ماه اخیر و اجازه دسترسی ها و نمونه برداری ها فراتر از تعهد کنونی ما به موجب موافقت نامه پادمان بوده است (INFCIRC/۱۵۳).

استمرار همکاری کامل با آژانس بین المللی انرژی اتمی، اساساً در گرو اجتناب از سیاسی کردن وضعیت موجود است. آقای خاتمی رئیس جمهور اسلامی ایران، نهایت تلاش خود را جهت حصول اطمینان از ادامه این روند مثبت به کار بسته است. ما در ایجاد یک فضای مفید بین المللی به نحوی که قادر باشیم افکار عمومی خود را متقاعد سازیم روند اقدامات کنونی ما روند صحیحی است و منتج به نتیجه خواهد شد، به کمک شما نیاز داریم.

گزارش مزبور موقتی است و قطعی نیست، چرا که در انتظار تبادل نظر بیشتر با آژانس و همچنین نتایج آزمایشات و تجزیه و تحلیل اطلاعات است. صلاح در آن است که از این اجلاس آژانس با یک بیانیه آیین نامه ای گذر کنیم، به نحوی که زمان کافی و فضای مناسب برای جمع بندی این موارد با آژانس و حصول به نتایج رضایت بخش وجود داشته باشد. تلاش خواهیم نمود در مذاکرات خود پیرامون پروتکل الحاقی با آژانس به جمع بندی و نتیجه گیری برسیم. آن چه به ما کمک بسیاری خواهد کرد، این است که ما بتوانیم راه هایی برای اطمینان بخشی مجدد به مقامات و افکار عمومی بدهیم مبنی بر این که دیگر موارد غیرمربوط بر ما تحمیل نخواهد شد و تلاشی برای تضعیف انسجام و یکپارچگی ما صورت نخواهد گرفت.

براساس مفاد ان.پی.تی، هر کشور متعهد از حق غیرقابل انکار برای استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای برخوردار است. حقوق و تعهدات باید متوازن باشند. قراردادن زیر تحریم های غیرمنصفانه و شدید از یک سو و ادامه سیاست حرکت به سوی شفافیت آن هم فراتر از تعهدات

پادمانی ما از سوی دیگر، برای ما چاره و راه دیگری جز اتخاذ تدابیر محتاطانه در حصول به اجماع لازم در داخل برای همکاری با آژانس در یک مسیر غیرقابل بازگشت باقی نگذاشت. در ارتباط با فعالیت های غنی سازی، ما برخی ابهامات را شاهد هستیم. در این زمینه، بار دیگر اعلام می کنیم که برای اتخاذ اقدامات جبرانی، هر زمان که لازم باشد کاملاً آماده ایم و هنگامی که زمان آن برسد، از مذاکره و موافقت بر سر چنان اقداماتی با آژانس دریغ نخواهیم کرد. آماده ایم هر آن چه لازم است انجام دهیم تا اطمینان دهیم که برنامه صلح آمیز ما و فعالیت های غنی سازی ما هم چنان صلح آمیز باقی خواهند ماند.

تأکید می کنم که تعهد ما برای همکاری کامل با آژانس بین المللی انرژی اتمی متقن و استوار است. لازم است با یکدیگر همکاری کنیم تا این تعهد تحت فشار عمومی لغو نگردد. در این مقطع، حفظ اجماع در این اجلاس شورا و اجتناب از تحریکات ناسالم سیاسی حائز اهمیت است. همه ما باید تلاش کنیم مسائل فنی مطرح نظر آژانس بین المللی انرژی اتمی در آژانس که تنها مرجع مربوطه بین المللی است، باقی بماند. ما به اطلاع رسانی به کشورهای ذی نفع و روزآمد نگه داشتن اطلاعات آن ها ادامه خواهیم داد و امیدواریم از رایزنی های سودمند هم چنان بهره ببریم.

سیاسی کردن موضوع فنی فعالیت های هسته ای ایران فضایی ایجاد کرده است که برخی جناح های سیاسی، نمایندگان مجلس و طبقات دانشگاهی و روشنفکر درمورد پذیرش تعهدات ناشی از پروتکل ابراز نگرانی کرده و موضوع خروج از ان.پی.تی را مطرح کرده اند.

ما از این که تمرکز فعالیت های پادمانی آژانس در ایران همواره بر موضوعات مهم و محوری با تأکید بر احترام و رعایت تعهدات پادمانی ناشی از ان.پی.تی قرار داشته و همچنین از استقلال آژانس تقدیر می کنیم و در این ارتباط، ما تاکنون شاهد هیچ گونه تندروی در موضوعات غیر مرتبط خارج از گستره تعهدات ایران در ان.پی.تی و اختیارات آژانس نبوده ایم. در پایان، هیئت جمهوری اسلامی ایران مایل است صمیمانه از گروه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد به خاطر حمایت آشکارشان تشکر نماید.

۳. بیانیۀ عدم تعهد در شورای حکام

خانم رئیس

۱. به نیابت از مجمع اعضای عدم تعهد (نم) در وین، مایلم مراتب قدردانی خود را از مدیرکل آژانس و دبیرخانه به خاطر ارائه گزارش پیرامون موضوعات پادمانی در جمهوری اسلامی ایران طی سند Gov/۲۰۰/۶۳ به شورای حکام ابراز دارم.
۲. در این ارتباط، نم از دبیرخانه به خاطر فعالیت های گسترده راسی آزمایی که از ماه ژوئن تاکنون انجام داده، تقدیر نموده و حمایت کامل خود را از تلاش های جاری برای حل و فصل موضوعات باقی مانده اعلام می کند.
۳. با یادآوری این که شورای حکام پیش تر از ایران خواسته است فوراً تمام موضوعات باقی مانده پادمانی مورد اشاره در گزارش ژوئن را حل و فصل نماید، از اقدامات ایران جهت اصلاح امور و به ویژه از طریق افزایش میزان همکاری درخصوص میزان و جزئیات اطلاعات ارائه شده به آژانس و اجازه دسترسی های مورد نیاز به سایر اماکن و نمونه برداری های محیطی استقبال می کند. در این زمینه، نم ایران را به استمرار این اقدامات توأم با شفافیت کامل، ترغیب می نماید.
۴. نم، همچنین از نامه مورخ ۲۴ اوت ۲۰۰۳ که طی آن نمایندگی دائم ایران نزد آژانس، به مدیرکل اطلاع داده که ایران آماده آغاز مذاکرات خود با آژانس بین المللی انرژی اتمی در مورد پروتکل الحاقی است، استقبال می کند.
۵. نم، حق بنیادین و غیرقابل انکار کشورهای عضو در توسعه انرژی هسته ای در مقاصد صلح آمیز را مورد شناسایی قرا می دهد و اهمیت فوق العاده ای را برای حصول به توازن مناسب بین حقوق کشورهای عضو و تعهداتشان قائل می باشد.
۶. در نهایت این که شاخه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در وین، استمرار و تشدید همکاری بین ایران و آژانس با حمایت کشورهای عضو و منتج شدن این امر به حل و فصل کامل موضوع را توصیه و ترغیب می نماید. نم، بر حل و فصل موضوع از طریق گفتگوهای سازنده در چارچوب آژانس تأکید می نماید.

۴. قطعنامه شورای حکام^۱

شورای حکام

الف) با یادآوری گزارش ششم ژوئن ۲۰۰۳ مدیرکل که نگرانی خود را از قصور جمهوری اسلامی ایران در اظهار مواد، تأسیسات و فعالیت هایی که طبق پادمان موظف به انجام این کار بود ابراز می دارد و این که دبیرخانه به تحقیق درباره برخی از موضوعات حل نشده ادامه می دهد؛

ب) با یادآوری اظهارات اخیر مسئولین ایرانی درباره پایبندی کامل به NPT و پادمان های آژانس و عدم علاقه ایران به سلاح هسته ای؛

ج) با قدردانی از تصمیم ایران برای شروع مذاکرات جهت پیوستن به پروتکل الحاقی، لیکن با توجه به این که هنوز ایران به درخواست های ۱۹ ژوئن شورای حکام مبنی بر امضاء و اجرای فوری و بی قید و شرط پروتکل پاسخ نداده است؛

د) با توجه ویژه به گزارش ۲۶ اوت مدیرکل درباره اجرای پادمان در ایران و توجه به این که در نتیجه فعالیت های بازرسی شدید آژانس در ایران از ماه فوریه، آژانس اکنون فهم هرچند ناقص اما بهتری از برنامه هسته ای ایران دارد؛

ه) با توصیه به دبیرخانه جهت ادامه مساعی خود جهت همه موارد باقی مانده پادمان و سهم شدن در دیدگاه مدیرکل مبنی بر این که کارهای اساسی بسیاری باقی مانده است تا در اسرع وقت تکمیل شود و آژانس را قادر به نتیجه گیری راجع به برنامه های ایران نماید؛

و) با توجه به ماهیت موقتی گزارش اولیه مدیرکل و درخواست از ایران جهت تقویت همکاری بیشتر و ارائه شفافیت کامل تا به آژانس اجازه دهد کاملاً برنامه هسته ای ایران را درک نماید و همه جوانب آن را از جمله تاریخچه کامل برنامه غنی سازی را بررسی کند؛

ز) با نگرانی از اظهارات مدیرکل مبنی بر این که ارائه اطلاعات و دسترسی ها در برخی موارد کند و تدریجی بوده است و این که برخی از اطلاعات مغایر با گزارش های قبلی ایران بوده و این که برخی موضوعات مهم باقی مانده است که بایستی فوراً حل شوند؛

ح) با توجه به همراه با نگرانی مبنی بر این که:

^۱ Gov/۲۰۰۳/۶۹, ۱۲ september ۲۰۰۳.

- نمونه برداری محیطی آژانس در نطنز باعث کشف وجود دو نوع اورانیوم بسیار غنی شده گردید که نیاز به کارهای بعدی جهت حصول به نتیجه توسط آژانس دارد؛

- بازرسی آژانس تغییرات قابل ملاحظه ای در محدوده شرکت کالای الکتریک نسبت به بازرسی قبلی یافتند که می تواند در دقت نمونه برداری محیطی تأثیر بگذارد؛

- این که در برخی از اظهارات ایران نزد آژانس، تغییرات بنیادی و مهمی روی داده است و تعداد موضوعات باقی مانده از زمان گزارش افزایش یافته است؛

- این که علی رغم بیانیه شورای حکام در ژوئن ۲۰۰۳ که ایران را ترغیب کرد به عنوان یک اقدام اعتمادساز مواد هسته ای را به داخل سانتریفیوژهای نطنز انتقال ندهد، ولی ایران این کار را کرد؛

ط) با اظهار نگرانی شدید از این که بیش از یک سال از بازرسی های اولیه آژانس از فعالیت های اظهار نشده ایران می گذرد و ایران هنوز آژانس را قادر نساخته است که تضمین های درخواست شده توسط اعضا را مبنی بر این که همه مواد هسته ای ایران اظهار شود و به پادمان آژانس ارائه گردد و این که دیگر فعالیت های اظهار نشده هسته ای در ایران وجود ندارد، ارائه نماید؛

ی) با در نظر داشتن مسئولیت سنگین ایران در مقابل جامعه بین المللی درباره شفافیت فعالیت های گسترده هسته ای آن؛

ک) با شناسایی حقوق اساسی و غیرقابل انکار همه اعضا برای توسعه انرژی هسته ای در راستای اهداف صلح آمیز؛

ل) با تأکید بر ضرورت پادمان مؤثر جهت پیشگیری از کاربرد مواد هسته ای برای اهداف ممنوعه که مغایر با موافقت نامه پادمان باشد و تأکید بر اهمیت حیاتی پادمان مؤثر برای تسهیل همکاری در زمینه استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای؛

۱. از ایران می خواهد با همکاری سریع تر و کاملاً شفاف، به آژانس اجازه دهد که در اولین فرصت تضمین های درخواست شده توسط دولت های عضو را ارائه نماید.

۲. از ایران می خواهد اطمینان دهد که دیگر قصوری راجع به گزارش مواد، تأسیسات و فعالیت های ایران که براساس موافقت نامه پادمان موظف به گزارش آن هاست، وجود ندارد.

۳. بر بیانیه شورای حکام در ژوئن ۲۰۰۳ تأکید می کند که ایران را تشویق می کند مواد هسته ای را به داخل تأسیسات غنی سازی نطنز انتقال ندهد و در این رابطه، از ایران می خواهد همه

فعالیت های مربوط به غنی سازی اورانیوم از جمله انتقال مواد هسته ای به نظنز و به عنوان یک اقدام اعتمادساز فعالیت های فرآوری را تا ارائه تضمین های درخواست شده توسط دولت های عضو و نیز اجرای رضایت بخش مفاد پروتکل الحاقی، به حالت تعلیق درآورد.

۴. تصمیم می گیرد جهت حصول اطمینان از بازرسی های آژانس مبنی بر عدم انحراف مواد هسته ای، لازم و فوری است که ایران همه قصورهای شناسایی شده توسط آژانس را اصلاح کند و با آژانس جهت تضمین و تأیید پایبندی ایران به موافقت نامه پادمان از طریق اتخاذ اقدامات لازم تا پایان اکتبر ۲۰۰۳ همکاری کامل به عمل آورد، از جمله:

- یک اظهارنامه کامل از مواد و قطعات وارداتی مربوط به برنامه غنی سازی، به ویژه تجهیزات و قطعات وارداتی آن که گفته شده با ذرات اورانیوم بسیار غنی شده آلوده شده است ارائه دهد و با آژانس جهت شناسایی منشأ و تاریخ دریافت چنین وارداتی و نیز اماکنی که ذخیره و استفاده شده بودند، همکاری کند.

- به آژانس اجازه دسترسی نامحدود، از جمله نمونه برداری محیطی از هر محلی که آژانس لازم می داند، جهت راستی آزمایی اظهارات ایران را اعطاء نماید.

- سؤالات مربوط به نتیجه گیری کارشناسان آژانس را مبنی بر این که آزمایش سانتریفیوژ گازی بایستی ایران را به توسعه فناوری غنی سازی به سطح کنونی آن رسانده باشد، پاسخ دهد.

- اطلاعات کاملی درباره انجام آزمایش های تبدیل اورانیوم ارائه دهد.

- هر نوع اطلاعات و توضیحات را که آژانس ضروری تشخیص می دهد، ارائه و اقدامات بعدی را جهت حل همه موضوعات باقی مانده درباره مواد هسته ای و فعالیت های هسته ای شامل نتایج نمونه برداری محیطی اتخاذ نماید.

۵. از هر کشور ثالثی درخواست می کند که کاملاً و از نزدیک، جهت روشن شدن سؤالات درباره برنامه هسته ای ایران با آژانس همکاری کند.

۶. از ایران می خواهد که با دبیرخانه فوراً و بدون قید و شرط برای امضاء، تصویب و اجرای کامل پروتکل الحاقی همکاری کند و به عنوان اقدام اعتماد ساز، از هم اکنون بر اساس پروتکل الحاقی عمل کند.

۷. از مدیرکل می خواهد که به مساعی خود جهت اجرای پادمان آژانس با ایران ادامه دهد و در نوامبر ۲۰۰۳ یا زودتر، درباره اجرای این قطعنامه گزارش دهد تا شورای حکام بتواند نتیجه قطعی را بگیرد.

۸. تصمیم می گیرد که موضوع را هم چنان در دستورکار خود نگه دارد.

۵. بیانیه جمهوری اسلامی ایران پس از قطعنامه شورای حکام^۱

خانم رئیس

با بحث بر سر این موضوع، دو دیدگاه مشخصاً متفاوت پدیدار گشت. یک نظر سعی در دورزدن آژانس دارد و برای شورای امنیت یک بلیط سریع السیر صادر می کند. دیدگاه و نظر دیگر که مشخصاً دیدگاه حاکمی است، هرچند لزوماً غالب نیست اما به دنبال ادامه روند و جریان کار است و به آژانس فرصت و اجازه می دهد مسیر خود را دنبال کند و مسئولیت های خود را توأم با ایستادگی در برابر زورگویی و قلدری سیاسی انجام دهد. به اعتقاد ما، مدیرکل مباحث را در قالب عبارات موجز و قانع کننده جمع بندی کرد. نکات عمده این خلاصه شامل موارد ذیل است:

- موضوع، مهم است و لازم است به طور آشکار و واضح بیان شود.
 - رویکرد، فنی است و باید فنی بماند.
 - انتظار برای حل و فصل هرچه زودتر موضوع موجه است، اما باید به آژانس اجازه داد مسیر خود را پیماید.
 - قصورات اتفاق می افتند، اما مسئله مهم این است که آن ها را باید اصلاح و اطمینان حاصل نمود که تمام فعالیت ها تحت نظارت پادمان هستند.
 - نتیجه گیری منفی درمورد توانایی آژانس برای تأیید وضعیت، به پادمان آسیب وارد می کند.
 - عکس العمل شورا در شکل و محتوا، باید انعکاس دهنده دیدگاه جمعی تمام اعضاء باشد.
 - و از همه گذشته، هرگونه جهش به سمت نتیجه گیری و جمع بندی نباید وجود داشته باشد.
- پیام روشن است، آژانس زمانی قادر به انجام وظیفه خود خواهد بود که فرصت کافی در نتیجه گیری داشته باشد. روند کار ممکن است کند بوده باشد، اما این روند در حال سرعت گرفتن است. ممکن است نارسایی ها و مغایرت هایی وجود داشته باشد، اما می توان آن ها را اصلاح و رفع کرد و باید اجازه داد این نارسایی ها و اختلافات برطرف شوند. این روند باید حفظ شود و ادامه یابد، اعتمادها

^۱ این بیانیه توسط علی اکبر صالحی، سفیر و نماینده جمهوری اسلامی ایران نزد آژانس بین المللی انرژی اتمی قرائت شده است.

افزایش یابد و نتایج حاصل شود. در غیر این صورت، همه طرف های ذی مدخل از جمله آژانس دچار خسران خواهند شد.

این نهاد، به ندرت و استثنائاً به گفتگوی سیاسی می پردازد. افسوس که مباحث در اینجا به سرعت به سمت ایجاد چنان استثنایی حرکت کرده است. به رغم اکراه عمیق من به گفتگوی سیاسی، اکنون پرداختن به تصورات نادرست و پیچیدگی هایی که در پس برداشت های جنگ طلبانه وجود دارد را گریز ناپذیر می بینم.

امروز توسط تعداد انگشت شماری از اعضای شورای حکام در اینجا عنوان گردید که زمان به سر آمده است و باید اولیتماتوم نهایی و آخرین چاره و آخرین شانس برای بستن پرونده و ارسال آن به شورای امنیت داده شود. خواسته ای که بار دیگر مبتنی بر اضطرار مطلق اعلام می گردد و آشکارا مستلزم بهره برداری از عبارت و فرض نگران کننده خطر قریب الوقوع و آشکار می باشد. ظاهراً رسوایی کنونی هنوز کافی نیست و به برخی دولت ها به طور خصوصی گفته می شود که ایران ظرف شش ماه به یک تهدید اتمی تبدیل خواهد شد و از این رو، با عجله یک موضوع پادمانی را تبدیل به یک موضوع امنیت بین الملل می نمایند.

بسیار خوب، هرکشوری می تواند هرطور که تمایل دارد تهدیدات را در ذهن خود ترسیم و مشاهده کند، واقعی یا خیالی. هرکشوری همچنین می تواند با تبلیغات سوء و جاروجنجال پیرامون این گونه تلقی ها، آن ها را تا سطح بالاترین اولویت بین المللی برجسته سازد که البته این کار را انجام می دهند. آن ها می توانند حقائق را با تعبیر دلخواه خود تغییر دهند، فریب کاری کنند و دروغ بگویند، کما این که به دنبال آنند. آن ها حتی قادرند از قدرت گسترده برای شکست دادن مقصر و متهم استفاده کنند، کما این که این کار را انجام می دهند. البته، شنیدن چنان هیاهویی از سوی ایالات متحده تعجبی ندارد. در حال حاضر، هیچ چیز مانع از اشتباهی آن ها برای انتقام پیش از تقابل نیست.

برکسی پوشیده نیست که دولت کنونی آمریکا یا دست کم محافل پرنفوذ آن، ایده هجوم به سرزمین و کشور دیگری را در سر می پروراند و آن ها قصد دارند کل منطقه خاورمیانه را مورد مهندسی مجدد قرار داده و تغییر شکل دهند. این تحرک سخت به سمت افراط گرایی و اقدامات مربوطه، البته دور از انتظار نیست. آن چه ما را از طرفی دیگر متعجب می کند، دیدن کشورهای دیگر همچون کاناداست که با وجود شهرت به داشتن مواضع اصولی در مسائل بین المللی، اعتبار خود را لکه دار و مخدوش

می کند. نمی توانیم اصرار احساس کانادا برای تمدید نامحدود ان.پی.تی را از یاد ببریم. کانادا دارای سابقه مستمر تأکید بر موازنه حقوق و مسئولیت ها است. کانادا بر لزوم اجرای تمام تعهدات از جمله تعهدات تمام کشورهای عضو آژانس برای تسهیل استفاده صلح آمیز از دانش و انرژی هسته ای تأکید کرده است. اکنون شگفت آور است که شاهد سکوت بی امان در مورد حقوق از یک سو و فشار بیش از حد برای انجام مسئولیت ها از سوی دیگر باشیم. آن چه از دست رفته، تعادل و موازنه است که نشان گر منطق و خرد است. در این مقطع، به نظر می رسد که بهتر است شفافیت را گسترش دهیم و همه کارت ها را آشکارا روی میز بگذاریم.

یک پیش نویس قطعنامه بدو توسط سه بانی اصلی مطرح گردید و بعداً هم بانیان دیگری به طور معمول به آن پیوستند تا بدین وسیله، به تعهد نهادی شان برای حفظ اجماع کمک کنند. بیان و ارائه یک دیدگاه متناقض علیه این گروه از کشورها، صرف نظر از اعتبار محتوای آن، کاری دشوار و تقریباً غیرممکن است و قدرت اکثریت در مورد این تصمیم به کار برده شده است. پیش نویس قطعنامه مزبور با تغییرات اندک و سطحی اکنون توسط کانادا، استرالیا و ژاپن مجدداً معرفی شده است، اما رویکرد، ساختار، ماهیت، زبان و زهر کینه توزانه در آن همچنان باقی مانده است.

این بحث و استدلال مطرح بوده است که پیش نویس قطعنامه، ارزیابی اوضاع توسط آژانس را انعکاس می دهد. چنین استدلالی اشتباه است، اشتباه مطلق. آژانس ادامه روند را درخواست کرده است و همکاری بیشتر را ترغیب نموده و خواستار تضمین رعایت مقررات شده است. آژانس همچنین خواهان اجتناب از ارجاع قضیه به نیویورک است، مگر آن که کل ساختار آن در هم بریزد و در واقع، اختلافات در همین جا راه حل خود را پیدا می کند. اما از سوی دیگر، پیش نویس قطعنامه یک بن بست سریع را پیگیری می کند و خواستار ارجاع سریع موضوع به شورای امنیت است و فرایندشکنی و رشته های همکاری را پنبه کردن و سرهم بندی قانونی به نام عدم پابندی را دنبال می کند.

برخی از طرفداران این حرکت به ما گفته اند که با تعویق ۴۵ روزه ضرب الأجل ارجاع موضوع به شورای امنیت، نهایت لطف را به ما روا داشته اند. یعنی ۳۶۰ ساعت کار برای اجرای هر آن چه در فهرست پرزرق و برق کارهایی که باید انجام داد، وجود دارد. بدیهی و روشن است که حتی اگر همه چیز در این فهرست قابل انجام می بود، همه محتویات آن قابل درک و هضم توسط ما و شورا در چنان مدت کوتاهی نبود. چنین نسخه پیچیده شده ای، بدیهی است که کاملاً قابل اجراء نیست. به هنگام ارائه

این لیست که فراتر از تعهدات ناشی از پادمان و حتی فراتر از پروتکل الحاقی صورت گرفته است، عضو شورای حکام از انگلیس به نحوی با ظرافت مشتاق به تکرار یک درخواست خیلی ساده بود و می گفت: "اما این کافی نیست". من خودم دست کم ۵ بار این عبارت جذاب و گیرا را شنیدم و بی صبرانه انتظار کشیدم در پایان کار دست کم حداقلی از علائم رضایت نهایی را شاهد باشم. بالأخره لیست مطولی بیرون آمد که انتهایی نداشت. از اعضای محترم شورای حکام از کشورهای کانادا، استرالیا و ژاپن که هم اکنون در این لیست حضور دارند خواستم تا پشت تریبون بروند و با عبارات واضح و شفاف بگویند که حتی اگر تمام لیست به اتمام برسد، آیا نهایتاً کافی خواهد بود که ایران را مستحق برخورداری از حقوق مسلم و انکار ناپذیر خود در استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای بدون هیچ گونه مانعی بدانند؟ آیا این لیست چنین حقی را قائل خواهد بود؟ پرسش واقعاً جدلی و بحث انگیزی نیست، بلکه سؤالی است که چنان چه به آن به طور شفاف پاسخ داده شود، در رفع این مخمصه یک بار و برای همیشه نقشی کلیدی خواهد داشت.

طی ۲۴ سال گذشته، جمهوری اسلامی ایران در معرض سرسختانه ترین تحریم ها و محدودیت های صادراتی مواد و فناوری هسته ای برای مقاصد صلح آمیز بوده است. به همین جهت، برای برنامه صلح آمیز ما چاره ای جز فعالیت محتاطانه وجود نداشت. تعهدات ما می بایستی مورد توجه قرار می گرفت و این در حالی بود که کوچک ترین روش برای تهیه و تولید نیازهای ما سخت گیرانه تعقیب می شد و به شدت محکوم می گردید. از هیچ توقف مشهودی در برنامه ما دریغ نشد و هیچ روزنه و منفذی بدون بازرسی رها نشد تا بدین وسیله کاملاً محرومیت کامل ایران از پیگیری برنامه هسته ای اش را تضمین کنند. این اقدامات، امروزه هم بدون کاهش ادامه دارد.

اگر همکاری ها در مقطعی کند بوده، اگر در موارد انگشت شمار اختلافاتی وجود داشته، اگر تعلل هایی در پیوستن به پروتکل الحاقی وجود داشته یا در استقبال از ابتکارات اعتمادساز تأخیرهایی بروز نموده، تنها و تنها به واسطه یک نگرانی بوده است: نیت و قصد آمریکا در پشت سر این ماجرای دنباله دار، چیزی جز محروم کردن نهایی و ابدی ایران از این حق نیست. آیا هریک از بانیان قطعنامه تمایل یا آمادگی برای ارائه کمترین تضمین را دارند که ایران در صورت پیوستن به پروتکل، از بند تحریم های افسار گسیخته خلاصی یابد؟ اگر چنین است، پیش آئید و این کلید را ارائه دهید و مسئله را به خوبی حل و فصل نمائید. افسوس که هیچ یک چنین تمایلی را ندارند.

ما در این پیش نویس، اولتیماتوم را رد می کنیم. ایالات متحده، به رغم درخواست تعداد زیادی از اعضای شورا از جمله برخی از بنیان پیش نویس مبنی بر حذف عبارت اولتیماتوم، همچنان اصرار دارد که ضرب الأجل ادعایی اش در متن وجود داشته باشد. این کار موسیقی خوبی برای گوش های یک جانبه گراست، اما در واقع بیان کننده فاجعه برای آژانس است.

در میان آن هایی که به دنبال تولید سلاح هسته ای بوده اند، صرف نظر از پنج قدرت اصلی، رژیم اسرائیل نیز این سلاح های مرگ بار را دارد، اما به جای آن که مورد سرزنش و توبیخ قرار گیرد، مورد ملاحظت هم قرار می گیرد. در این میان، ایران قویاً و مکرراً تأکید کرده که به هیچ روی قصدی برای تولید سلاح هسته ای ندارد و صرفاً به دنبال توانمندی های صلح آمیز این فناوری است و تأکید کرده است که آمادگی دارد به تعهدات خود ناشی از پادمان عمل کند و چنان چه در مقابل سوء نیت ها و سوء استفاده ها از او حمایت به عمل آید، سایر تعهدات را نیز بپذیرد و موکداً اعلام کرده است که از هرگونه تلاش برای اتخاذ تدابیر اصلاحی در مواقع لزوم دریغ نخواهد کرد و تا آخر در جهت اطمینان بخشی بیشتر به آژانس درخصوص اهداف صلح آمیز برنامه خود خواهد کوشید. ایران همچنین تأکید کرده است که از طرفداران پروپاقرص معاهده ان.پی.تی و از اعضای پایبند به آن و همچنین از طرفداران و بنیان سرسخت ایجاد خاورمیانه عاری از سلاح های هسته ای می باشد.

این پیش نویس، مرکز ثقل تعهدات و روند شتابان همکاری های ما را نشانه گرفته است. تصویب آن بدون تغییرات اندک اما ضروری در متن مربوطه، منجر به از بین رفتن فرایند سازنده موجود خواهد شد. ما چاره ای جز تجدیدنظر جدی و عمیق در سطح و گستره همکاری های خود با آژانس در صورت تصویب این قطعنامه نداریم.

درخواست می کنم این اظهارات در فرایند تصمیم گیری پیرامون این قطعنامه انعکاس یابد. هیئت جمهوری اسلامی ایران تمایل دارد در این فرایند یا در مراحل تصویب قطعنامه حضور نداشته باشد. ما این قطعنامه را در قوی ترین شکل آن رد می کنیم. ایران بیش از ده اصلاحیه برای این قطعنامه ارائه نموده که می توانست به رأی گذاشته شود.

مایلم از خانم رئیس، تروئیکا و هریک از اعضای جنبش عدم تعهد به خاطر حمایت از اصلاحیه های ارائه شده پیش نویس این قطعنامه در جهت پیشرفت این فرایند و حفظ اقتدار و استقلال آژانس، تشکر کنم. متأسفانه بنیان پیش نویس قطعنامه، رفتاری کاملاً مغایر با اصول چندجانبه گرایی از خود نشان

دادند و اصلاحیه های پیشنهادی از سوی گروه و جمهوری اسلامی ایران را مورد توجه قرار ندادند. ما این فرایند را محکوم و رد می کنیم و به نشانه اعتراض به این روند، محل جلسه را ترک می نماییم.

۶. بیانیۀ عدم تعهد پس از قطعنامۀ شورای حکام

مایلم به نیابت از اعضای جنبش عدم تعهد، مواردی را پیرامون قطعنامۀ مورخ ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۳ (Gov/۲۰۰۳/۶۸) بیان نمایم.

با عنایت به بند ۳ و ۴ اجرایی، اعضای جنبش عدم تعهد عضوان پی.تی.تی بر این اعتقادند که درخواست از ایران مبنی بر انجام اقداماتی فراتر از مفاد معاهده و پروتکل الحاقی مغایر با روح این معاهده و سیاست آژانس که مبتنی بر اعتماد و در عین حال راستی آزمایی است، می باشد. اعضای عدم تعهد در مورد بند ۴ اجرایی معتقدند که با تعیین ضرب الأجل پایان اکتبر ۲۰۰۳، ما دست آژانس را می بندیم. از آن مهم تر نیز این که این کار، این احساس و القای نادرست را ایجاد می کند که پس از این تاریخ دیگر لزومی به ادامه همکاری های ایران وجود ندارد. در مورد بند ۴ اجرایی (II) ما بر این نظریم که درخصوص عبارت دسترسی نامحدود، با توجه به پایبندی ایران درقبال موافقت نامه های کنونی پادمان، نیاز به یک تفسیر حقوقی احساس می شود.

نظر بررسی شده عدم تعهد این است که عبارات جمعبندی قطعی در بند ۷ اجرایی قطعنامه (Gov /۲۰۰۳/۶۸) لزوماً مترادف با جمعبندی نهایی نیست، بلکه به معنای جمع بندی مناسب یا دقیق است و بدان معناست که این قطعنامه نباید با هدف معطوف به توقف یا ممانعت از ادامه فعالیت های مورد نیاز آژانس در ایران، قبل یا بعد از اجلاس نوامبر ۲۰۰۳ شورای حکام و حل و فصل تمام مسائل باقی مانده آژانس پیرامون ایران، تنظیم شود.

عدم تعهد از همکاری های فزاینده بین آژانس و ایران استقبال و ایران را ترغیب به ادامه و تشدید این همکاری ها می نماید. عدم تعهد به مدیرکل و توانایی وی در انجام مسئولیت هایش در یک وضعیت بی طرفانه، مؤثر و حرفه ای اعتماد کامل دارد. عدم تعهد معتقد است که موضوع به طور مسالمت آمیز درچارچوب اختیارات آژانس حل و فصل خواهد شد. و نهایتاً این که مایلم اظهارات صورت گرفته اینجانب به طور کامل در سوابق این اجلاس منعکس و مندرج گردد.